

För sex år sedan nådde ursprungsfolk i Guatemala ett genombrott i kampen mot internationella företags utvinning av naturresurser i ursprungsfolkens områden. Det blev startskottet för en folkrörelse som växer sig allt starkare – i hård motvind.

Folkets röst utmanar gruvdriften

Den 18 juni 2005 hölls en av de första folkomröstningarna enligt FN-organet ILO:s konvention 169 till skydd för ursprungsfolkens rättigheter som antogs 1991. Folket i Sipakapa i Guatemala sade då nej till transnationella företags utvinning av naturresurser i sina områden. Sex år senare har de lokala folkomröstningarna växt till en demokratisk massrörelse. Närmare en miljon av ursprungsfolken i Guatemala (ursprungsfolken utgör omkring hälften av landets ca 15 miljoner invånare) har hävdade rätten till kollektivt självbestämmande över sitt territorium.

– Människor är trötta på att transnationella bolag våldför sig på naturen och suger ut alla dess rikedomar utan att ta ansvar för varken människor eller miljö, deklarerade ledningen för Rådet för mayafolket i västra Guatemala under en presskonferens den 10 juni.

Det mest uppmärksammade exemplet på gruvdriften och motståndet är guldutvinningen i Marlingruvan i den nordvästra regionen San Marcos, nära gränsen till Mexiko. Medan det kanadensiska gruvbolaget Goldcorp (där bland annat de svenska AP-fonderna investerar pensionskapital) miljonvinster växer i takt med att det lukrativa guldet utvinns fortsätter klagomålen

mot företaget att samlas på hög hos myndigheterna. Företaget anklagas för att olagligt ha tillskansat sig mark, att förbruka och förgifta enorma vattenmängder samt bidra till sociala konflikter. Sedan företaget kom till platsen har befolkningen runt gruvan delats upp i två läger, de som är för och de som är emot företagets verksamhet. Hot, trakasserier och våld mot människorättsförsvarare som vågar prata om gruvdriftens negativa konsekvenser är vanliga inslag i vardagen.

Beslutet att göra något åt situationen fattade befolkningen i Sipakapa, en av två kommuner där gruvan är belägen, snabbt. Efter ett peruanskt exempel växte idén om att tillämpa ILO-konvention 169 om ursprungsfolkens rätt till information samt beslutsfattande kring frågor som rör deras markområde. Folkomröstningens rungande nej till gruvdriften för sex år sedan lyckades inte stoppa Goldcorps aktivitet i området, men en massrörelse var född. Regeringen fortsätter att bevilja nya licenser för projektering och exploatering av naturresurser. Nu hotas landets kuststräcka att förstöras till förmån för utvinning av mineraler. Regeringen har en svag position, och tillsammans med en tillåtande lagstiftning och korruperade och resurssvaga institutioner har Guatemala blivit ett

paradis för transnationella företag. Den nyväckta kampen bland ursprungsfolken har dock en dämpande effekt, menar Udiel Miranda, som är advokat och medlem i Rådet för mayafolket i västra Guatemala

– Vi har lagen på vår sida och vet att företagen har respekt för oss och ogärna vill investera i de områden där människorna har organiserat sig, säger Miranda, som är en ledande kraft bland ursprungsfolken i San Marcos.

– Istället pressar företagen regeringen för att få till en ny folkomröstningslag, som skulle institutionalisera omröstningsförfarandet och samtidigt kväsa en miljon människors röster genom att diskvalificera de 57 folkomröstningar som redan har genomförts.

Ursprungsfolkens kamp fortsätter till trots och nya folkomröstningar är planerade. Som en del i kampen deltar tre andra ursprungsfolks-

ledare, Lolita Chávez, Francisco Rocaél och Juan José Monterosa, i ett EU-seminarium i dag, onsdag, för att uppmärksamma utvinningsindustrins negativa konsekvenser och söka förståelse för vad europeiska investeringar faktiskt bidrar till för människor i syd. Inga officiella siffror för hur stora investeringarna är finns i dagsläget, men Europas beroende av råvaruimport från syd ökar snabbt.

– Den nyliberala politiken bygger på en livsmodell som premierar ackumulation av kapital och som konsekvens suger ut allt som kommer i dess väg, sade Lolita Chávez under presskonferensen den 10 juni. – Vårt sätt att förhålla oss till livet bygger istället på en helhetssyn där vår existens sätts i harmoni med hela kosmos.

Text och foto: Christin Sandberg

Artikeln har tidigare publicerats i Fria Tidningen.

Läs om hur **Latinamerikagrupperna** stödjer ursprungsfolkens kamp för **demokrati** och **mänskliga rättigheter** i Guatemala på sidan 14. Där hittar du även **tips** på hur du kan **engagera dig**.

Vilka naturresurser finns nära dig?

- Det vi har mest av är rent vatten, guld och silver. Alla dessa resurser exploaterar man. Allt skeppas ur Ecuador och för var dag blir vårt land fattigare.

Javier Guillas, FENOCIN, Ecuador